

Analyzing The Meaning of “Life” From Social-Cognitive Approach

Mitra Farahani^{*}, Azita Afrashi^{**}

Yahya Modarresi^{***}

Abstract

The present study has analyzed the concept of “life” in Persian language using two methods: corpus-oriented and questionnaire-oriented. For this purpose, the frequency of effective maps in conceptualizing “life” in 120 sentences of Persian language databases was examined. It was found that in Persian language, the source domain of “place” plays a greater role in conceptualizing “life” than other source domains. In the questionnaire-oriented analysis, a questionnaire with eleven metaphorical-oriented and orientation-oriented (intellectual orientation) questionnaires was presented to 120 random samples. The sample was divided into 6 groups: women under twenty, men under twenty, women between 25 and 35, men between 25 and 35, women over fifty and men over fifty. Questions were designed with simple sentences and the conscience of the speaker. The selected options of the questionnaire were 5 items and were selected from a range of “I’m strongly agree” to “I’m strongly disagree”. In this study, it was found that different ages and genders of the Persian speaking society differ in defining the concept of “life”. Finally, the “life” diagrams and concepts of the foundation corpus and the foundation

* M.A. in Linguistics, Institute for Humanities and Cultural Studies (Corresponding Author),
mfarahani214@gmail.com

** The Assistant Professor of Linguistics, , Institute for Humanities and Cultural Studies,
afrashi.a@yahoo.com

*** The Professor of Linguistics, Institute for Humanities and Cultural Studies,
ymodarresi@gmail.com

Date received: 2022/07/19, Date of acceptance: 2022/09/ 02

Copyright © 2018, This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

questionnaire were compared. As a result, it was found that Persian speaking society agrees with corpus-based maps of “life” concept.

Keywords: Cognitive Linguistics, Cognitive Social Linguistics, Conceptual Metaphor, Life, Persian Language Databases.

تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه اجتماعی - شناختی

میترا فراهانی*

آریتا افراشی**، یحیی مدرسی***

چکیده

پژوهش حاضر به دو روش پیکره‌ای و پرسش‌نامه‌ای به تحلیل مفهوم «زندگی» در زبان فارسی پرداخته است. بدین منظور، فراوانی نگاشت‌های تأثیرگذار در مفهوم‌سازی «زندگی» در ۱۲۰ جمله شاهد «پایگاه داده‌های زبان فارسی» بررسی شد. مشخص شد که در پیکره‌های زبان فارسی حوزه مبدأ «مکان» بیش‌تر از حوزه‌های مبدأ دیگر در مفهوم‌سازی «زندگی» نقش دارد. در تحلیل پرسش‌نامه‌مدار، پرسش‌نامه‌ای با یازده جمله استعاره‌محور و گرایش‌محور (گرایش فکری) به ۱۲۰ نفر نمونه تصادفی ارائه شد. افراد نمونه به شش گروه زنان زیر بیست سال، مردان زیر بیست سال، زنان بین ۲۵ تا ۳۵ سال، مردان بین ۲۵ تا ۳۵ سال، زنان بالای پنجاه سال، و مردان بالای پنجاه سال تقسیم می‌شدند. جمله‌های پرسش‌نامه خبری و با ضمیر اول‌شخص مفرد طراحی شدند. گزینه‌های انتخابی پرسش‌نامه پنج مورد و به‌صورت طیفی از «بسیار موافقم» تا «بسیار مخالفم» انتخاب شدند. در این مطالعه مشخص گردید که سن و جنسیت‌های مختلف جامعه فارسی‌زبان در تعریف مفهوم «زندگی» با یک‌دیگر اختلاف‌نظر دارند. در پایان، نگاشت‌های استعاره‌ای مفاهیم «زندگی» به دو روش پیکره‌بنیاد و پرسش‌نامه‌بنیاد با یک‌دیگر مقایسه شد و این نتیجه حاصل شد که جامعه فارسی‌زبان تا حد زیادی با پربسامدترین نگاشت‌های پیکره‌بنیاد مفهوم «زندگی» موافق است.

* کارشناس ارشد زبان‌شناسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (نویسنده مسئول)،
mfarahani214@gmail.com

** دانشیار زبان‌شناسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی،
afraشي.a@yahoo.com

*** استاد زبان‌شناسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی،
ymodarresi@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۲۸، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۱۰

Copyright © 2018, This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International, which permits others to download this work, share it with others and Adapt the material for any purpose.

کلیدواژه‌ها: استعاره مفهومی، پایگاه داده‌های زبان فارسی، زبان‌شناسی اجتماعی – شناختی، زبان‌شناسی شناختی، زندگی.

۱. مقدمه

رسالت ما انسان‌هاست که با تحلیل و تغییر نگرش خود درباره مفاهیمی بنیادی مانند «زندگی» در مسیر روشن‌نگری گام برداریم. از این‌رو، وظیفه تحلیل مفهوم «زندگی» بر دوش علوم انسانی است. تاکنون پژوهش‌های جامعی درباره مفهوم «زندگی» از منظر روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، رفتارشناسی، فلسفه، و ادبیات صورت گرفته است. بر این مبنا، این مقاله در نظر دارد تا با تحلیل زبانی مفهوم «زندگی»، از منظر زبان‌شناسی به این مفهوم بنگرد. باتوجه به این که مفاهیم چندجانبه انتزاعی «زندگی» تنها به کمک معنی‌شناسی شناختی درک‌پذیر است و زبان پدیده‌ای اجتماعی در میان انسان‌هاست، لازم است مفهوم «زندگی» از نگاه معنی‌شناسی و جامعه‌شناسی زبان تحلیل شود.

همان‌طور که گفته شد، این مقاله سعی دارد تا مفهوم «زندگی» را از منظر معناشناسی و زبان‌شناسی اجتماعی – شناختی بررسی کند. به همین دلیل، این مقاله با بهره‌گیری از «پایگاه داده‌های زبان فارسی» (<https://www.pldb.com>) به مطالعه پیکره‌بنیاد مفهوم «زندگی» و با بهره‌گیری از پرسش‌نامه به مطالعه نگاشت‌های مدنظر سخن‌گویان فارسی از نظر نسل‌ها و جنسیت‌های مختلف خواهد پرداخت. قلمرو مکانی پژوهش کشور ایران و شهر تهران و قلمرو زمانی آن سال ۱۳۹۸-۱۳۹۹ است.

باتوجه به این که «پایگاه داده‌های زبان فارسی»، که به‌همت دکتر مصطفی عاصی در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی بنیان نهاده شده است، جامع‌ترین پایگاه داده‌های زبان فارسی به‌شمار می‌آید، پژوهش پیکره‌بنیاد مفهوم «زندگی» با بهره‌گیری از این پایگاه انجام شد. در بخش جامعه‌شناسانه تحلیل این مفهوم پرسش‌نامه‌ای با یازده پرسش طراحی کردیم. در جمله‌های این پرسش‌نامه گرایش‌های فکری جدید و جمله‌های محاوره‌ای پرکاربرد دارای واژه «زندگی» از ۱۲۰ نفر پرسیده شد. پرسش‌ها طبق مقیاس لیکرت (Likert Scale) به‌شکل خبری و با ضمیر اول‌شخص مفرد طراحی شدند و گزینه‌های انتخابی آن‌ها به‌شکل «کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم، و کاملاً مخالفم» طبقه‌بندی شد. متغیرهای موردبررسی در تحلیل مفهوم «زندگی»، «سن»، و «جنسیت» بودند. به‌منظور روشن‌شدن نظر نسل‌های مختلف درباره «زندگی»، تصمیم

گرفتنیم اختلاف میان گروه‌های سنی افراد را زیر بیست سال، بین ۲۵ تا ۳۵ سال، و بالای پنجاه سال در نظر بگیریم. هم‌چنین، با توجه به این‌که برداشت‌های جریان فمینیسم دیدگاه‌های مختلفی در سبک زندگی زنان و مردان ایجاد کرده است، به نظر می‌رسید تحلیل مفهوم «زندگی» از دید جنسیت «زن» و «مرد» خالی از لطف نباشد. بنابراین، جمله‌های این پرسش‌نامه می‌بایست براساس سن و جنسیت پاسخ‌دهندگان طراحی شوند. در زیربنای هریک از جملات موردسؤال نگاشتی استعاری یا مفهومی پنهان وجود دارد. پاسخ‌های پاسخ‌دهندگان براساس میزان توافق با استعاره مفهومی موردنظر تحلیل خواهد شد. برخی دیگر از جمله‌های پرسش‌نامه براساس گرایش‌های فکری جاری جامعه و گرایش‌های فکری تازه جامعه طراحی شدند. با این تفاسیر، در جریان این پرسش‌نامه، میزان تعصبات فکری و مدرن‌گرایی در طرز تفکر سنین و جنسیت‌های جامعه فارسی‌زبان روشن خواهد شد. در پایان، داده‌های به‌دست‌آمده از تحلیل پیکره‌بنیاد مفهوم «زندگی» با داده‌های جامعه‌شناسانه مفهوم «زندگی» مقایسه خواهند شد تا تفاوت‌ها و شباهت‌های آن‌ها آشکار شود. در جریان این پژوهش مشخص می‌شود که پرسامدترین نگاشت‌های استعاره‌های مفهومی «زندگی» در پیکره داده‌های زبان فارسی کدام‌اند، سنین و جنسیت‌های مختلف جامعه فارسی‌زبان چه ویژگی‌هایی را به مفهوم «زندگی» نسبت می‌دهند، و این ویژگی‌ها تا چه حد با پرسامدترین نگاشت‌های استعاری پیکره‌بنیاد کلیدواژه «زندگی» موافق‌اند.

۲. ملاحظات نظری و پیشینه مطالعات

رویکرد اجتماعی - شناختی (cognitive social approach): به نظر می‌رسد تعدد زبان‌ها بدون توجه به خانواده‌های زبانی نمی‌تواند ملاک دقیقی برای بررسی همگانی بودن استعاره‌های مفهومی باشد. بنابراین، اتخاذ رویکرد اجتماعی و فرهنگی به مطالعه استعاره‌های مفهومی باید از ملاحظات رده‌شناختی بهره بگیرد. استعاره‌های مفهومی در جوامع مختلف زبانی برای دو هدف اصلی، یعنی یافتن شباهت‌ها و تفاوت‌های استعاره‌های مفهومی در جوامع زبانی مختلف (افراشی ۱۳۹۷)، مقایسه می‌شوند. به بیان ساده‌تر، مفهوم مورد مطالعه در رویکرد اجتماعی - شناختی پس از علوم شناختی از علوم اجتماعی گذر می‌کند تا معلوم شود تا چه حد همگانی (مستقل از فرهنگ و اجتماع) و تا چه حد مبتنی بر اجتماع است. ذهن عمدتاً با استفاده از سازوکارهای مقوله‌بندی، طرحواره‌های تصویری، استعاره مفهومی، و مجاز مفهومی به شناخت می‌رسد. بدیهی است که هریک از سازوکارهای نام‌برده بر مبنای

زبان هر شخص تحلیل می‌شوند. بنابراین، باتوجه به این که هر جامعه زبانی دارای فرهنگی خاص است، تحلیل مفاهیم انتزاعی به کمک سازوکارهای نام‌برده تاحد بسیار زیادی به جوامع زبانی و به تبع آن به فرهنگ وابسته است (همان).

استعاره مفهومی (conceptual metaphor): ذهن انسان مفاهیم غیرعینی را به واسطه جسمیت بخشیدن یا بدن‌مندی (embodiment) درک می‌کند. بنابراین، در زیربنای معنایی مفاهیم انتزاعی، مفاهیم عینی وجود دارند که به واسطه تحلیل‌های استعاره‌بنیاد مشخص می‌شوند.

نگاشت مفهومی (conceptual mapping): مفهوم اصلی در نظریه استعاره‌های مفهومی نگاشت است. این اصطلاح از ریاضیات به زبان‌شناسی وارد شده است و به تناظرهای نظام‌مندی دلالت می‌کند که میان برخی حوزه‌های مفهومی وجود دارد (افراشی ۱۳۹۵: ۶۷).

- تلاطم زندگی همه را در خود غرق می‌کند. - [زندگی دریا است].
- سنگینی بار زندگی بر دوش من است. - [زندگی بار است].
- زندگی تجربه‌های زیادی به من آموخت. - [زندگی آموزگار است].

مجاز مفهومی (conceptual trop): لیکاف و جانسون (Lakoff and Johnson 1980: 35) می‌گویند وقتی یک موجودیت (که می‌تواند زبانی یا غیرزبانی باشد) برای دلالت به موجودیت دیگری که با آن مرتبط است به کار گرفته می‌شود، مجاز شکل می‌گیرد و مجاز مفهومی براساس ارتباط مفهومی با مفهومی دیگر ایجاد می‌شود. کُوِچِس (Kövecses 2010: 173) مجاز را محصول ارتباط بین محمل و مقصد می‌داند. به این مثال توجه کنید: «امروز عصر می‌روم دکتر».

در این جمله، «دکتر» محمل است برای مفهوم مقصد که «مطب دکتر» است. در نظریه مجاز، محمل مفهوم مقصد را تداعی می‌کند، زیرا این دو در یک فضای مفهومی به هم نزدیک‌اند و باهم مجاورت دارند.

استعاره «زندگی»: باتوجه به آنچه در تعریف استعاره مفهومی بیان شد، استعاره‌ها به لحاظ کاربردی می‌توانند بر نوع برخورد ما با جهان نقشی تعیین‌کننده داشته باشند. همان‌گونه که واژه‌ها به تصویر انتزاعی ما ارزش می‌دهند، تصویر ذهنی ما نیز در ارزش‌گذاری مفاهیم مؤثر است. با این تعبیر، درواقع ما بر مبنای استعاره‌های «زندگی» متوجه می‌شویم که آیا درحال زندگی کردن هستیم یا برای زندگی بهتر به تغییر احتیاج داریم.

تاکنون در زبان‌های مختلف نگاشت‌هایی مانند «باغ»، «جنگ»، «مأموریت»، «سفر»، «کنج کاوی»، «ساختمان»، «رولر کوستر»، «پنجره‌ای با شیشه رنگی»، «کوه نوردی»، «مسابقه»، «دادگاه»، «سنگ زیر پا (جاپا)»، «کلاس درس»، «زنداد»، و «باتری» در استعاره‌های «زندگی» به‌دست آمده است. (<<https://www.verywellmind.com/metaphors-for-life-2330716>>).

استعاره و فرهنگ: در این بخش جنبه دیگری از مطالعات زبان‌شناسی شناختی به‌اختصار معرفی می‌شود. استعاره‌های مفهومی به‌لحاظ بین‌زبانی با دو هدف اصلی، یعنی دریافت شباهت‌ها و تفاوت‌های استعاره‌های مفهومی در فرهنگ‌ها و زبان‌های مختلف، مقایسه می‌شوند. این دو هدف متقابل به‌نظر می‌رسند، اما درحقیقت هم‌راست‌اند. استعاره‌های مفهومی‌ای را می‌توان یافت که در زبان‌ها و فرهنگ‌های مختلف با تفاوت‌های حاشیه‌ای به‌کار می‌روند، هرچند در معنای کانونی اشتراک دارند. این استعاره‌ها استعاره‌های اولیه (primary metaphor) نامیده می‌شوند. استعاره‌های اولیه هم به‌لحاظ فرهنگی و زبانی قابل‌مطالعه‌اند و هم اطلاعات مهمی را درباره جنبه‌های عصب‌شناختی فرایند استعاره به‌دست می‌دهند و تأییدی بر نظریه استعاره به‌مثابه یک مدار نورونی‌اند (افراشی ۱۳۹۷: ۱۲۰).

آثار استعاره‌محور در تحلیل مفهوم «زندگی» در زبان فارسی چهار اثرند که در ادامه شرح داده می‌شوند. پورابراهیم (۱۳۹۳) مقاله‌ای را با عنوان «مفهوم‌سازی «زندگی» در قرآن کریم» ارائه داد. در این مقاله مفهوم‌سازی و ساختاربندی واژه «زندگی» براساس نظریه استعاره مفهومی تحلیل شده است. در این پژوهش، مشخص شد که آیه‌های قرآنی مرتبط با مفهوم «زندگی» این مفهوم را در قالب حوزه‌های مبدأ «سفر»، «بازی»، «خانه»، و «کالا» مفهوم‌سازی می‌کنند. قائمی و ذوالفقاری (۱۳۹۵) مقاله‌ای را تحت عنوان «بررسی استعاره‌های شناختی در حوزه زندگی دنیوی و اخروی در زبان قرآن» استعاره عام مقصود مقصد است» ارائه دادند. هدف از نگارش این مقاله بررسی زبان‌شناختی استعاره عام «مقصود مقصد است»، در زمینه زندگی دنیوی و اخروی در زبان قرآن است. در این مقاله اشاره شده است که علت اصلی شکل‌گیری این استعاره مفهومی عام هم‌بستگی تجربی میان به‌دست‌آوردن چیزی و رفتن به جایی در تجربه بشری است و زندگی هدف‌مند دنیوی و اخروی مصداق خاصی از هدف‌مندی به‌طور کلی است. ازاین‌رو، سفر که تلاشی برای رسیدن به یک مقصد ازپیش تعیین‌شده است، نمونه خاصی از رسیدن به مقصد به‌طور عام است. در نتیجه، هدف‌مندبودن ویژگی مشترک میان «زندگی» و «سفر» است که سبب انطباق

این دو مفهوم برهم می‌شود و استعاره خاص «زندگی سفر است» شکل می‌گیرد. این استعاره از نگاشت‌های اصلی عبارات قرآنی درباره دنیا و آخرت است و استعاره عام «مقصود مقصد است» را برمی‌انگیزد. عبدی (۱۳۹۶)، با ارائه مقاله «بررسی استعاره مفهومی «زندگی» در اشعار فروغ فرخزاد برپایه زبان‌شناسی شناختی»، استعاره مفهومی «زندگی» را در پیکره اشعار فروغ فرخزاد بررسی کرد. این مقاله با استفاده از روش توصیفی — تحلیلی و برپایه مطالعات کتاب‌خانه‌ای از زاویه‌ای دیگر نظاره‌گر نوآوری این شاعر در عرصه شعر است. بنی‌عصار (۱۳۹۷)، با تحلیل نقش استعاره مفهومی در مفهوم‌سازی انتزاعی، مقاله‌ای را با عنوان «نقش استعاره مفهومی در فهم آیات با تطبیق استعاره [زندگی تجارت است]» ارائه داد. براساس این مقاله، سود و زیان حقیقی زندگی به ارتباط با باری تعالی بسته است. فرجام انسان‌ها در تجارت زندگی و تقسیمشان به سه گروه مؤمن، کافر، و منافق و نسبت سود و زیان هریک از مواردی است که نگارنده به آن‌ها دست یازیده است.

۳. روش پژوهش

بنابر آنچه در قسمت مقدمه گفته شد، پژوهش حاضر به دو روش پیکره‌ای و پرسش‌نامه‌ای به تحلیل مفهوم «زندگی» می‌پردازد. همان‌طور که گفته شد، تحلیل پیکره‌بنیاد این پژوهش به کمک پایگاه داده‌های زبان فارسی انجام شده است. در این تحلیل، کلیدواژه «زندگی» در ۱۲۰ جمله شاهد مستخرج از آثار زبان فارسی بررسی شد. سپس، زیربنای معنایی و استعاری مفهوم «زندگی» در جمله‌های شاهد تحلیل شد تا فراوانی نگاشت‌های تأثیرگذار در مفهوم‌سازی «زندگی» در زبان فارسی بررسی شود. در تحلیل پرسش‌نامه‌بنیاد این پژوهش، پرسش‌نامه‌ای با یازده جمله استعاره‌محور و گرایش‌محور (گرایش فکری) به ۱۲۰ نفر نمونه تصادفی ارائه شد. به‌منظور روشن‌شدن تفاوت‌های شناختی نسل‌ها و جنسیت‌های مختلف جامعه فارسی‌زبان درمورد مفهوم‌سازی «زندگی»، افراد نمونه به شش گروه زنان زیر بیست سال، مردان زیر بیست سال، زنان بین ۲۵ تا ۳۵ سال، مردان بین ۲۵ تا ۳۵ سال، زنان بالای پنجاه سال، و مردان بالای پنجاه سال تقسیم می‌شدند. جمله‌های پرسش‌نامه خبری و با ضمیر متکلم وحده طراحی شدند. گزینه‌های انتخابی پرسش‌نامه پنج مورد و به‌صورت طیفی از «بسیار موافقم» تا «بسیار مخالفم» انتخاب شدند. در پایان، نگاشت‌های استعاری مفاهیم «زندگی» به دو روش پیکره‌بنیاد و پرسش‌نامه‌بنیاد با یک‌دیگر مقایسه شدند.

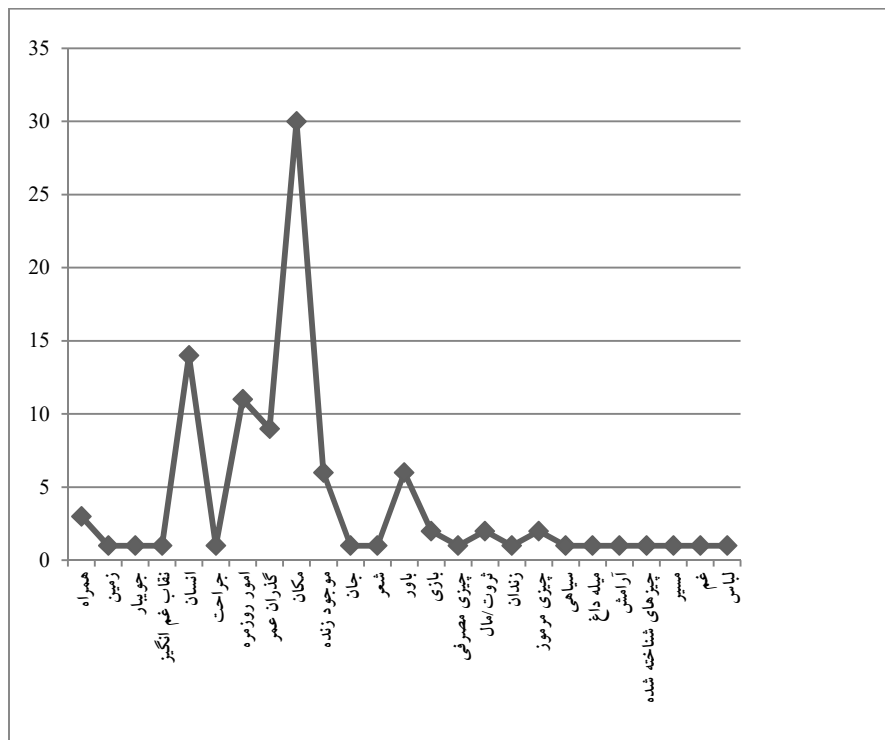
تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه اجتماعی – شناختی (میترا فراهانی و دیگران) ۱۷۷

جدول ۱. آثار منتخب پایگاه داده‌های زبان فارسی برای تحلیل مفهوم «زندگی»

نام اثر	نویسنده / شاعر	کلیدواژه	تعداد جمله‌های شاهد
تولدِ دیگر	فروغ فرخزاد	زندگی	۳
آهوی بخت من گزل	محمود دولت‌آبادی	زندگی	۱
روزگار سپری‌شده مردم سال‌خورده	محمود دولت‌آبادی	زندگی	۸
شعری که زندگی است	احمد شاملو	زندگی	۲
گزیده اشعار	احمد شاملو	زندگی	۴
ققنوس در باران	احمد شاملو	زندگی	۳
گزیده اشعار	اخوان ثالث	زندگی	۳
چرند و پرند	علی اکبر دهخدا	زندگی	۱
تات‌نشین‌های بلوک زهرا	جلال آل‌احمد	زندگی	۱۲
الهیات، دانش‌نامه علایی	ابن سینا	زندگی	۱
سالاری‌ها	بزرگ علوی	زندگی	۱۶
سووشون	سیمین دانشور	زندگی	۱۱
صدای پنجره	مصطفی رحماندوست	زندگی	۲
بهترین بابای دنیا	غلام‌حسین ساعدی	زندگی	۲
توب	غلام‌حسین ساعدی	زندگی	۳
سیر حکمت در اروپا	محمدعلی فروغی	زندگی	۱
گزیده اشعار	نیما یوشیج	زندگی	۳
مادرم دوباره گریست	ابراهیم یونسی	زندگی	۷
گزیده اشعار	نیما یوشیج	غم	۲
مادرم دوباره گریست	ابراهیم یونسی	غم	۳
آذر، ماه آخر پاییز	ابراهیم گلستان	غم	۲
آذر، ماه آخر پاییز	ابراهیم گلستان	درد	۷
ده مرد رشید	شاپور آراین‌پور	امید	۳
ده مرد رشید	شاپور آراین‌پور	تقدیر	۸
ده مرد رشید	شاپور آراین‌پور	سرنوشت	۳
ده مرد رشید	شاپور آراین‌پور	موفقیت	۲
آهوی بخت من گزل	محمود دولت‌آبادی	شادی	۳
گزیده اشعار	اخوان ثالث	شادی	۴

۴. تحلیل داده‌های پیکره‌ای

۱.۴ تحلیل بسامد نگاشت‌های «زندگی» در پیکره داده‌های زبان فارسی

نمودار ۱. درصد بسامد نگاشت‌های «زندگی» در پیکره داده‌های زبان فارسی

مکان ۳۰ درصد، انسان ۱۴ درصد، امور روزمره ۱۱ درصد، گذران عمر ۹ درصد، موجود زنده ۶ درصد، باور ۶ درصد، همراه ۳ درصد، بازی ۲ درصد، ثروت/مال ۲ درصد، چیزی مرموز ۲ درصد، ماشین ۱ درصد، زمین ۱ درصد، جویبار ۱ درصد، نقاب غم‌انگیز ۱ درصد، جراحات ۱ درصد، جان ۱ درصد، شعر ۱ درصد، زندادان ۱ درصد، سیاهی ۱ درصد، میلۀ داغ ۱ درصد، آرامش ۱ درصد، چیزهای شناخته‌شده ۱ درصد، مسیر ۱ درصد، غم ۱ درصد، لباس ۱ درصد.

باتوجه به نمودار ۱ بیش‌ترین بسامد نگاشت‌های مفهوم‌ساز «زندگی» در پیکره داده‌های زبان فارسی «مکان»، «انسان»، و «امور روزمره» هستند.

۲.۴ مثال‌هایی از تحلیل پیکره‌ای مفهوم «زندگی»

۱. «از سربازخانه کشاندمش بیرون و برش گرداندم سر خانه‌زندگی مان تا سروسامانی به‌کارش بدهد» (محمود دولت‌آبادی، روزگار سپری‌شده مردم سال‌خورده)؛ [زندگی مکان است].
۲. «چهرهٔ جمیل زندگی در نظرشان فروخواهد شکست» (محمود دولت‌آبادی، آهوی بخت من گزل)؛ [زندگی انسان است].
۳. «تلخ‌آباد کلخچان آن روزگار غریبه‌پذیر است و غریبه‌ها میدان و مجالی برای کار و زندگی در کلخچان به‌دست می‌آورند» (محمود دولت‌آبادی، روزگار سپری‌شده مردم سال‌خورده)؛ [زندگی امور روزمره است].
۴. «کلاته‌ای بود زیر پای کلخچان به‌نام هندوارک که دو خانوار پدر و پسر آن‌جا زندگی می‌کردند و با آب کمی که داشت زراعت می‌کردند» (محمود دولت‌آبادی، روزگار سپری‌شده مردم سال‌خورده)؛ [زندگی گذران عمر است]، [زندگی زمان است].
- ۵.

اما... کار آن کالسکه در آن سال منحوس تا سیاهی شام ادامه داشت و شب که می‌رسید، کالسکهٔ بدون اسب با نعش‌هایی که بار کرده بود از دهانهٔ آخرین کوچه بیرون می‌رفت و راه بیابان را از هر طرف که بود، در پیش می‌گرفت و دور می‌شد درون بادی که شب و روز را به‌هم بافته بود و این دورشدن کالسکه را فقط کسانی می‌توانستند ببینند که هنوز رمق زندگی در چشم‌هایشان باقی مانده بود (محمود دولت‌آبادی، روزگار سپری‌شده مردم سال‌خورده)؛

[زندگی موجود زنده است است].

۶. «من رؤیاهایم را زندگی می‌کنم» (احمد شاملو، گزیدهٔ اشعار/احمد شاملو)؛ [زندگی باور و ایمان است].

۷. «دو تا خواهر باهم زندگی می‌کنیم» (سیمین دانشور، سووشون)؛ [زندگی به‌هم‌راه زندگی بستگی دارد].

۸. «به‌تلخی باخته داروندار زندگی را در قماری سرخ؟» (احمد شاملو، گزیدهٔ اشعار/احمد شاملو)؛ [زندگی ثروت است].

۹. «ردها و تخریب‌هایش از دو طرف که خود رمزی از زندگی است» (جلال آل‌احمد، تات‌نشین‌های بلوک زهر)؛ [زندگی چیزی مرموز است].

۱۰. «شن می‌آورد و لایه نرمی از ماسه روی زندگی می‌کشد» (جلال آل‌احمد، تات‌نشین‌های بلوک زهرا)؛ [زندگی زمین است].
۱۱.

زندگی من چو جویبار غریبی
در دل این جمعه‌های ساکت متروک
در دل این خانه‌های خالی دلگیر
آه، چه آرام و پرغرور گذر داشت...
(فروغ فرخزاد، مجموعه تولدی دیگر، شعر جمعه)؛

[زندگی جویبار است].

۱۲. «عمو یادگار در همه عمر خود حتی یک لحظه فرصت نیافته است رنج‌هایش را از یاد ببرد و غالباً زندگی را جز با جراحی و درد به یاد نمی‌آورد» (محمود دولت‌آبادی، روزگار سپری‌شده مردم سال‌خورده)؛ [زندگی جراحی و درد است].
۱۳.

وزن و لغات و قافیه‌ها را
همیشه من
در کوچه بسته‌ام.
آحاد شعر من، همه افراد مردمند،
از زندگی [که بیش‌تر مضمون قطعه است]
تا لفظ و وزن و قافیه شعر، جمله را
من در میان مردم می‌جویم
این طریق
بهتر به شعر، زندگی و روح می‌دهد...
(احمد شاملو، شعری که زندگی است)؛

[زندگی جان است]؛ [زندگی شعر است].

۱۴. «قافیه زندگی...» (احمد شاملو، شعری که زندگی است)؛ [زندگی شعر است].
۱۵. «اگرچه زندگی در این خراب‌آباد زندان‌ست» (احمد شاملو، گزیده اشعار/احمد شاملو)؛ [زندگی زندان است].

۱۶. «راحت زندگی کردن می‌ارزه» (غلام‌حسین ساعدی، بهترین بابای دنیا)؛ [زندگی آرامش و راحتی است].

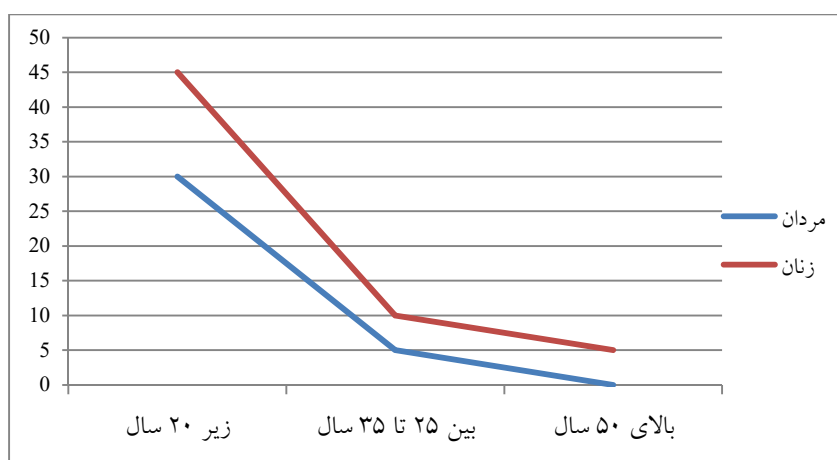
۱۷. «گفت: "باور کنید افراد ما عاشق همین نوع زندگی هستند که دارند". یوسف گفت: "چون فقط همین نوع زندگی را شناخته‌اند"» (سیمین دانشور، سووشون)؛ [زندگی همه چیزایی است که ما شناخته‌ایم]؛ [زندگی چیزهای شناخته‌شده است].

۱۸. «همیشه این‌طور است کسی وارد زندگی آدم می‌شود- حالا زن یا مرد- و مسیر زندگی و سرنوشتش را عوض می‌کند» (ابراهیم یونسی، مادر دوباره گریست)؛ [زندگی مسیر است].

۱۹. «احتمال داشت مادر و برادرم گول زندگی گل‌وگشادت را بخورند» (سیمین دانشور، سووشون)؛ [زندگی لباس است].

۳.۴ تحلیل داده‌های پرسش‌نامه‌ای

الف. نتایج ارزیابی جمله ۱ پرسش‌نامه: من سبک زندگی «تنها زیستن» را می‌پسندم.

نمودار ۲. درصد موافقان جمله ۱

در گروه سنی زیر بیست سال، دوبرابر بودن دختران کاملاً موافق و کاملاً مخالف، در مقایسه با دختران مخالف و موافق، و صفر بودن تعداد پسران کاملاً موافق و کاملاً مخالف، نشان‌دهنده آن است که دختران زیر بیست سال، در مقایسه با پسران این گروه سنی، پاسخی قاطعانه‌تر در پاسخ به این جمله دارند. گذشته‌ازآن، سیزده پاسخ «بدون نظر» پسران و دو

پاسخ «بدون نظر» دختران قاطعیت دختران را در مقایسه با پسران در پاسخ به این جمله تأیید می‌کند.

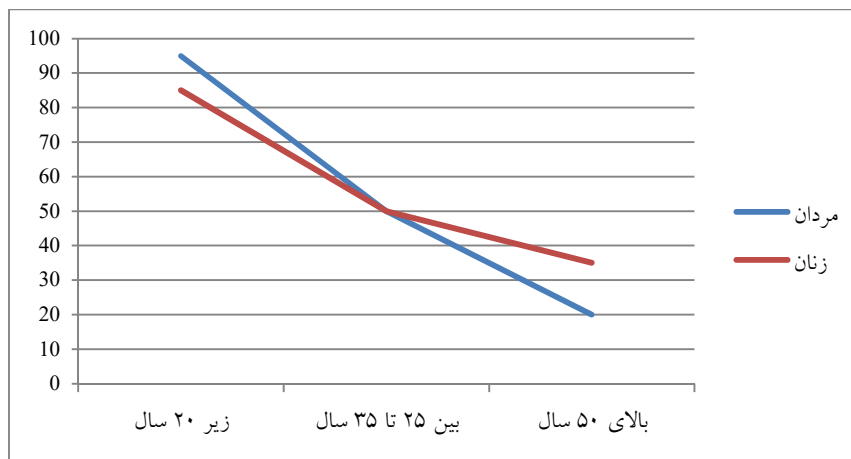
باتوجه به نمودار ۲، به این نتیجه می‌توان رسید که کم‌تر مردی در سن زیر بیست سال، در پاسخ به این جمله پاسخی قاطعانه دارد و کم‌تر مردی در سن بین ۲۵ تا ۳۵ سال با تنهازیستی موافق است.

باتوجه به نمودار ۲، افراد گروه سنی بین ۲۵ تا ۳۵ سال، با اختلاف ناچیزی از دیگر گروه‌های سنی مورد مطالعه، با سبک تنهازیستی مخالف‌اند.

بنابراین، درصد بالایی از آزمودنی‌ها هم‌زمان با بالارفتن سن «زندگی» را بیش‌تر در قالب مفاهیم متکی بر نگرش‌های جمعی، مانند فرهنگ، جامعه، خانواده، همسر، فرزند، و... تعریف می‌کنند. هم‌چنین، درصد مخالفان دو نمودار پایانی مردان و زنان بالای پنجاه سال بر این نتیجه صحنه می‌گذارد.

ب. نتایج ارزیابی جمله ۲ پرسش‌نامه: من همواره به‌دنبال تغییر طرز تفکر خود در زندگی هستم.

زیربنای معنایی: زندگی تغییر فکر است.

نمودار ۳. درصد موافقان جمله ۲

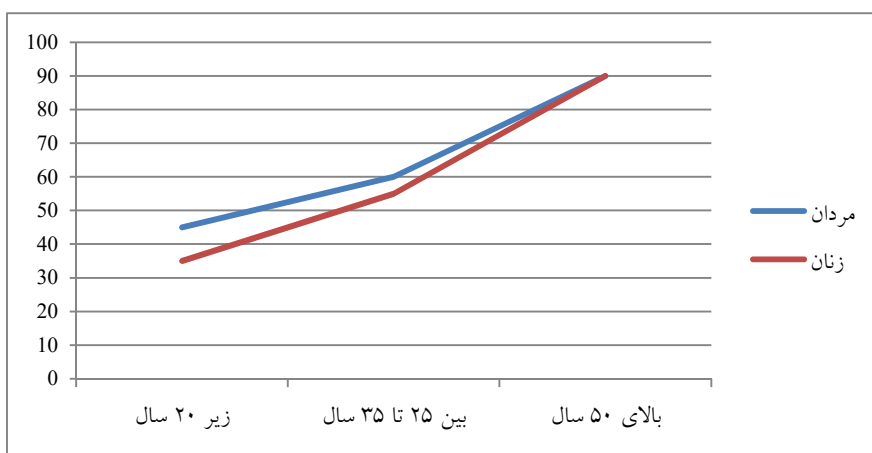
افراد با سن پایین‌تر بیش‌تر به تغییر طرز تفکر در زندگی معتقد بوده‌اند. بنابراین، میان‌سالان و جوانان از جوانان متعصب‌ترند.

تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه اجتماعی - شناختی (میترا فراهانی و دیگران) ۱۸۳

زنان و مردان هریک از گروه‌های سنی، جز در گروه افراد بالای پنجاه سال، با یکدیگر تقریباً اتفاق نظر داشته‌اند. در گروه افراد بالای پنجاه سال، مردان بیش‌تر از زنان به ثبات گرایش دارند.

ج. نتایج ارزیابی جمله ۳ پرسش‌نامه: سود و زیان حقیقی زندگی به ارتباط با باری تعالی بستگی دارد.

زیربنای استعاری: زندگی تجارت با خداست.

نمودار ۴. درصد موافقان جمله ۳

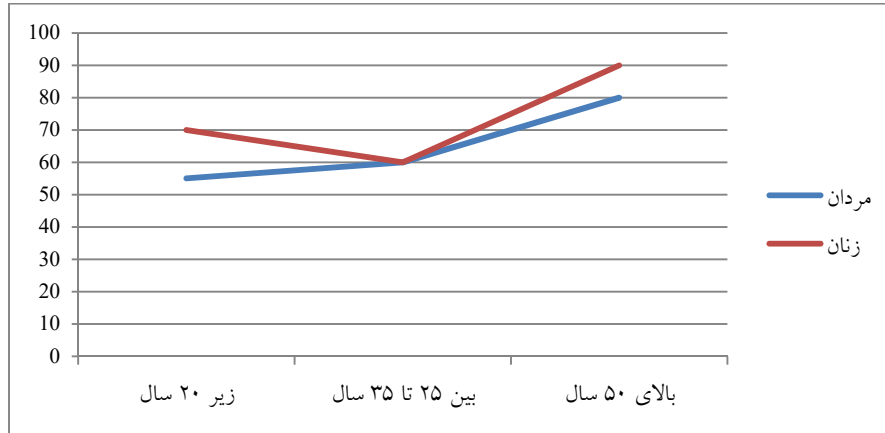
دختران و پسران زیر بیست سال نشان دادند که به استعاره‌های مبتنی بر باورهای معنوی چندان معتقد نیستند.

در تحلیل پاسخ‌های افراد ۲۵ تا ۳۵ ساله مشاهده کردیم که زنان و مردان این گروه سنی، در پاسخ به این جمله مورد پژوهش با توافق ۵۵ تا ۶۰ درصدی همراه بودند. بنابراین، در گروه‌های سنی بالاتر از بیست، میزان درک زندگی بر مبنای استعاری تجارت با خدا بیش‌تر می‌شود.

در افراد بالای پنجاه سال، تعداد بسیار بالای موافقان بر درستی رابطه سن با میزان درک زندگی بر مبنای تجارت با خدا صحه می‌گذارد. ۹۰ درصد از زنان و مردان این گروه سنی به این پرسش پاسخ کاملاً موافق و موافق داده‌اند.

د. نتایج ارزیابی جمله ۴ پرسش‌نامه: زندگی آزمون الهی است.

زیربنای معنایی: زندگی آزمونی است که خداوند برای ما مقدر کرده است.

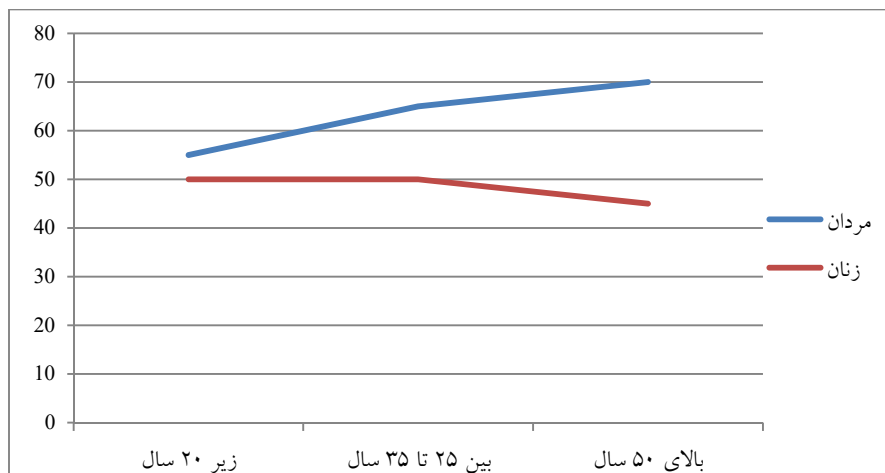

نمودار ۵. درصد موافقان جمله ۴

پسران و مردان با افزایش سن بیش‌تر زندگی را در قالب استعاره آزمون الهی درک می‌کنند. و زنان بین ۲۵ تا ۳۵ سال، در مقایسه با دختران زیر بیست و بالای پنجاه سال، کم‌تر زندگی را بر مبنای آزمون الهی درک می‌کنند. به‌طور کلی، این آمار حاکی از آن است که زیربنای استعاری معنوی «آزمون الهی» برای خانم‌ها پذیرفته‌تر است.

ه. نتایج ارزیابی جمله ۵ پرسش‌نامه: زندگی بدون شریک زندگی معنا ندارد.

زیربنای استعاری: زندگی ازدواج است.

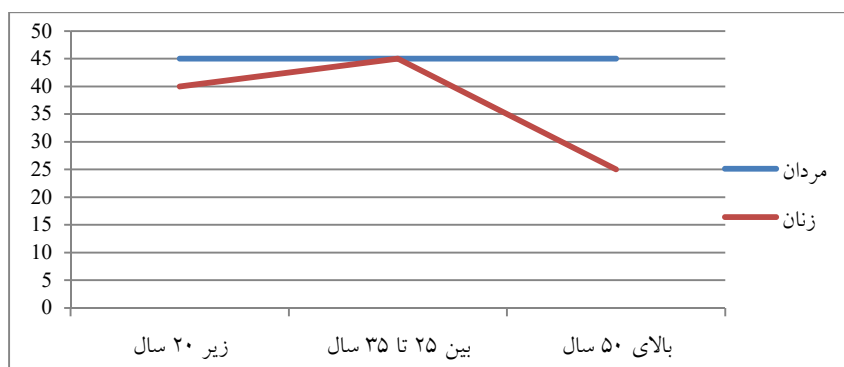

نمودار ۶. درصد موافقان جمله ۵

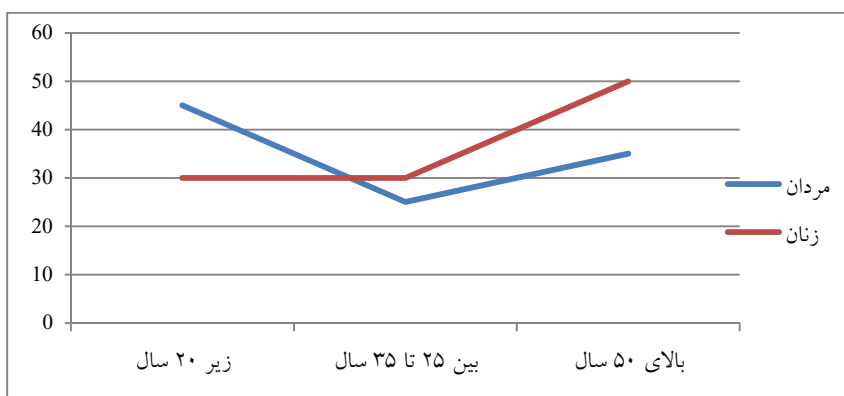
نتایج به دست آمده حاکی از آن است که در تمام گروه‌های سنی، زنان کم‌تر از مردان زندگی را در قالب ازدواج و شریک زندگی درک می‌کنند. براساس نمودارها، مردان با افزایش سن زندگی را در ازدواج خلاصه می‌کنند، درحالی‌که زنان با افزایش سن کم‌تر به زیربنای استعاری ازدواج در درک مفهوم «زندگی» معتقدند، به‌طوری‌که در گروه سنی بالای پنجاه سال، در ارتباط با مفهوم ازدواج، تفاوت اساسی میان مردان و زنان حاصل شده است.

و. نتایج ارزیابی جمله ۶ پرسش‌نامه: برای من مهم این است که در زندگی موردتوجه دیگران قرار بگیرم.

زیربنای استعاری: فرد شیء است.

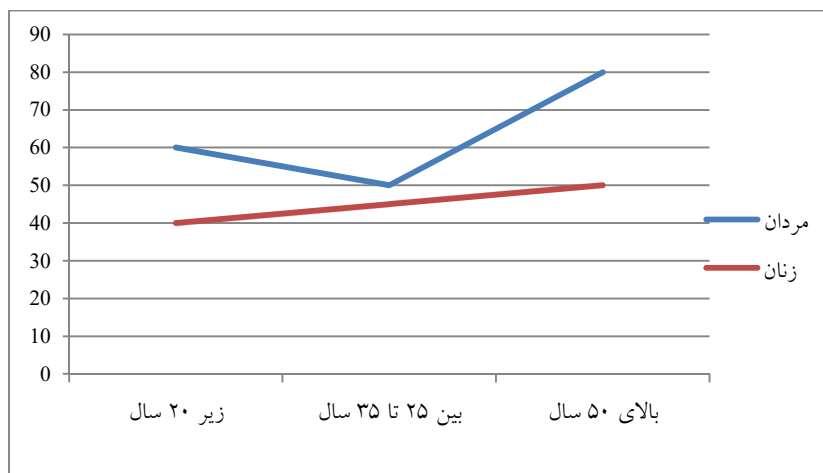
نمودار ۷. درصد موافقان جمله ۶

نمودار ۸. درصد مخالفان جمله ۶

دختران زیر بیست سال، کم‌تر از زنان بین ۲۵ تا ۳۵ سال، در زندگی به‌دنبال جلب‌توجه‌اند یا به‌بیان استعاری، کم‌تر خودشان را شیء تصور می‌کنند، درحالی‌که در گروه زنان بالای پنجاه سال، تعداد مخالفان به‌شکل معناداری به ده نفر می‌رسد. در نتیجه، نیمی از زنان بالای پنجاه سال به‌هیچ‌وجه زندگی را در قالب موردتوجه قرار گرفتن معنی نمی‌کنند. باتوجه‌به این‌که آمار مردان موافق و کاملاً موافق ۲۵ تا ۳۵ سال نسبت به گروه پسران موافق زیر بیست سال یک نفر بیش‌تر است و تعداد مخالفان گروه ۲۵ تا ۳۵ سال از زیر بیست‌ساله‌ها کم‌تر است، می‌توان نتیجه گرفت که پسران نیز با افزایش سن کم‌تر زندگی را در قالب موردتوجه قرار گرفتن معنا می‌کنند. گروه مردان بالای پنجاه سال نیز با اختلافی ناچیز همانند مردان بین ۲۵ تا ۳۵ ساله نظر داده‌اند.

ز. نتایج ارزیابی جمله ۷ پرسش‌نامه: من در محدوده فرهنگ جامعه‌ام زندگی‌ام را می‌سازم.
زیربنای معنایی: زندگی محدوده‌ای از فرهنگ دارد؛ زندگی در قالب جمع‌گرایی معنا پیدا می‌کند.

نمودار ۹. درصد موافقان جمله ۷

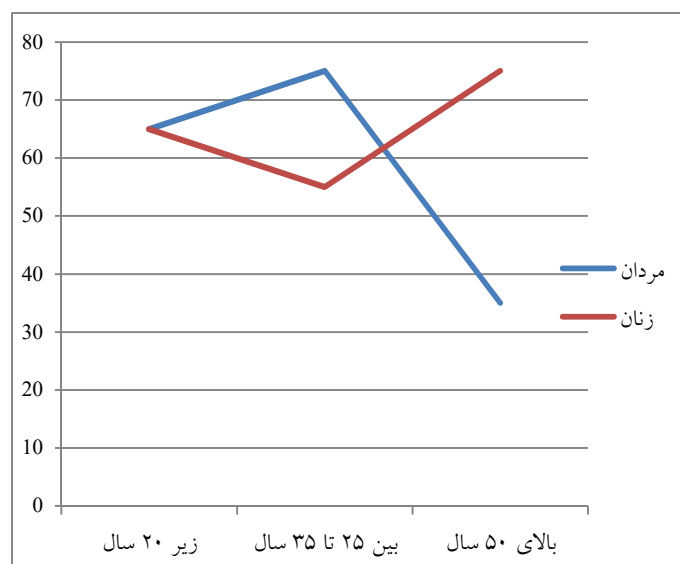
در مقایسه پاسخ‌های گروه زیر بیست سال دختر و پسر، پسران بیش‌تر از دختران در قیدوبند فرهنگ هستند. بنابراین، دختران این گروه سنی بیش از پسران به‌دنبال تخطی از مرزهای فرهنگ هستند. مردان و زنان ۲۵ تا ۳۵ ساله به‌اندازه یک‌دیگر از فرهنگ تبعیت می‌کنند.

تحلیل مفهوم «زندگی» از نگاه اجتماعی - شناختی (میترا فراهانی و دیگران) ۱۸۷

در مقایسه پاسخ‌های افراد بالای پانجاه سال، مردان بیش‌تر از زنان سعی دارند زندگی‌شان را با فرهنگ جامعه تطبیق دهند. به‌طور کلی، افراد بالای پانجاه سال بیش از افراد زیر بیست سال و ۲۵ تا ۳۵ ساله سعی دارند در محدوده فرهنگ زندگی کنند.

در مقایسه هر سه گروه سنی، زنان بیش‌تر از مردان به‌دنبال گریز از مرزهای فرهنگ هستند. **ح. نتایج ارزیابی جمله ۸ پرسش‌نامه:** من برای رسیدن به اهداف زندگی‌ام از برخی تفریحاتم می‌گذرم.

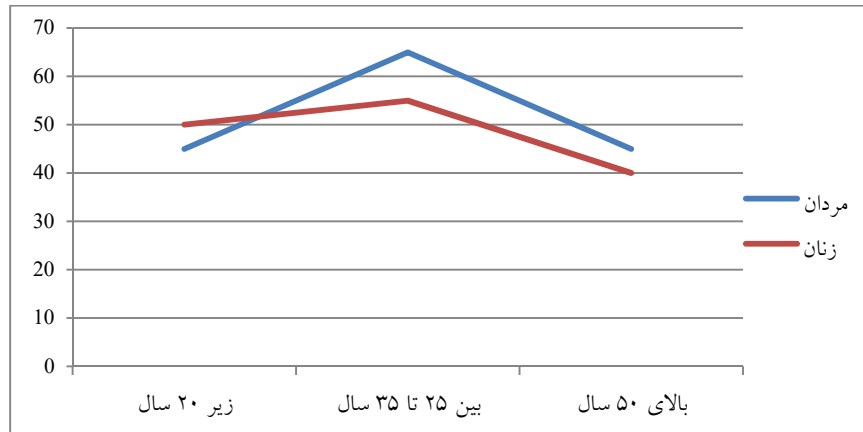
زیربنای استعاری: رسیدن به اهداف در زندگی در گرو گذشتن از تفریحات است؛ موفقیت در زندگی معامله است.

نمودار ۱۰. درصد موافقان جمله ۸

پسران زیر بیست سال کم‌تر از مردان ۲۵ تا ۳۵ سال و مردان ۲۵ تا ۳۵ سال بسیار بیش‌تر از مردان بالای پانجاه سال با مفهوم «زندگی» به‌مثابه معامله موافق‌اند. بنابراین، مردان بالای پانجاه سال موفقیت را معادل تحمل رنج و گذشتن از تفریحات نمی‌دانند و موفقیت در زندگی را در قالب معامله درک نمی‌کنند.

ط. نتایج ارزیابی جمله ۹ پرسش‌نامه: من در مقایسه با دیگران پیشرفت خودم را می‌سنجم. زیربنای استعاری: زندگی مسابقه است.

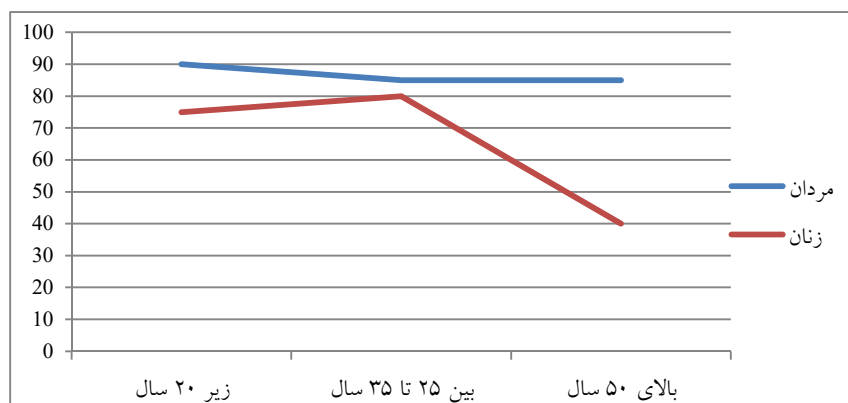

نمودار ۱۱. درصد موافقان جمله ۹

نیمی از دختران و پسران زیر بیست سال، با اختلاف کمی از یکدیگر، زندگی را میدان مسابقه می‌دانند، درحالی‌که در گروه زنان و مردان ۲۵ تا ۳۵ سال درصد موافقان کمی بالاتر از زیر بیست‌ساله‌هاست و در گروه بالای پنجاه سال، زنان و مردان بیش‌تر از افراد ۲۵ تا ۳۵ ساله زندگی را میدان مسابقه می‌دانند. در هریک از این گروه‌های سنی، تفاوت چندانی میان نظر زنان و مردان وجود نداشته است.

ی. نتایج ارزیابی جمله ۱۰ پرسش‌نامه: من همواره سعی می‌کنم از زندگی دیگران درس بگیرم.

زیربنای استعاری: زندگی کلاس درس است.

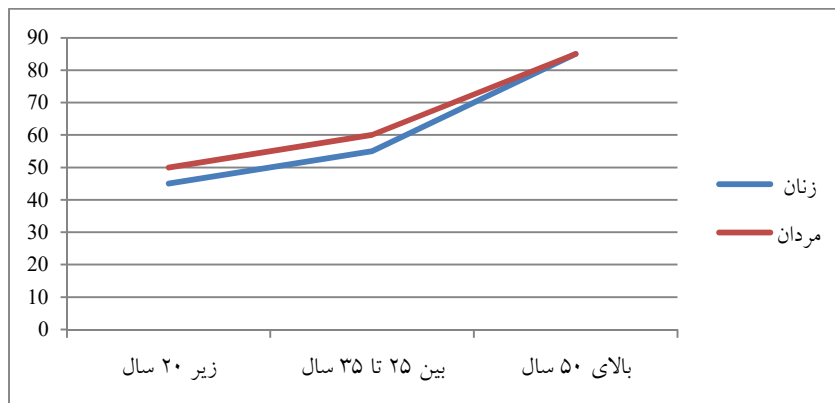
نمودار ۱۲. درصد موافقان جمله ۱۰

باتوجه به نمودار ۱۲، مردان گروه‌های سنی مختلف درمورد کلاس درس بودن زندگی تفاوت نظر خاصی ندارند. با تعمیم نمونه آماری سنجیده شده، نزدیک به ۹۰ درصد از مردان فارسی زبان در هر گروه سنی زندگی را کلاس درس تصور می‌کنند.

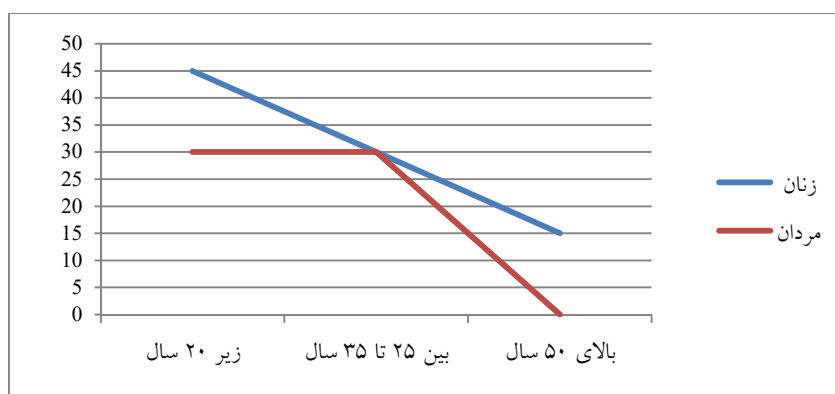
برخلاف مردان، زنان هریک از گروه‌های سنی با اختلاف زیادی به این پرسش پاسخ داده‌اند، به طوری که درصد توافق زنان بالای پنجاه سال در پاسخ به این پرسش ۳۵ درصد کم‌تر از دختران زیر بیست سال بوده است.

ک. نتایج ارزیابی جمله ۱۱ پرسش‌نامه: انتخاب‌های زندگی من به سن و سال من بستگی دارد.

زیربنای معنایی: سن‌گرایی در دیدگاه من به زندگی چه تأثیری دارد؟

نمودار ۱۳. درصد موافقان جمله ۱۱

نمودار ۱۴. درصد مخالفان جمله ۱۱

پسران زیر بیست سال بیش‌تر از دختران این گروه سنی تصمیم‌های زندگی‌شان را براساس سن می‌گیرند.

در گروه افراد بین ۲۵ تا ۳۵ سال، مردان موافق و کاملاً موافق ۶۰ درصد و پسران مخالف و کاملاً مخالف ۳۰ درصد آرا را به‌خود اختصاص داده‌اند. باتوجه‌به این‌که زنان موافق و کاملاً موافق ۵۵ درصد و زنان مخالف و کاملاً مخالف ۳۰ درصد آرا را تشکیل می‌دهند، آرای مخالف این گروه سنی در دو جنسیت زن و مرد باهم برابر است. مردان و زنان بالای پنجاه سال هردو در میزان توافق با سن‌گرایی با یک‌دیگر برابر بوده‌اند (هردو ۸۵ درصد).

۵. نتیجه‌گیری

باتوجه‌به نکات مطرح‌شده در بخش تحلیل داده‌ها، نویسندگان فارسی‌زبان برای مفهوم «زندگی» اهمیت بسیاری قائل‌اند و این کلیدواژه را در قالب نگاشت‌های بسیاری مفهوم‌سازی می‌کنند، اما باتوجه‌به داده‌های پایگاه داده‌های زبان فارسی، مفهوم «زندگی» بیش‌تر با سه نگاشت مفهومی «مکان»، «انسان»، و «امور روزمره» مفهوم‌سازی می‌شود. پس از این سه نگاشت مفهومی، که پربسامدترین نگاشت‌های پیکره‌بنیاد مفهوم‌ساز کلیدواژه «زندگی» هستند، نگاشت‌های «گذران عمر»، «موجود زنده»، «باور»، «هم‌راه»، «بازی»، «ثروت/مال»، «چیزی مرموز»، «ماشین»، «زمین»، «جویبار»، «نقاب غم‌انگیز»، «جراحت»، «جان»، «شعر»، «زندان»، «سیاهی»، «میلۀ داغ»، «آرامش»، «چیزهای شناخته‌شده»، «مسیر»، «غم»، و «لباس» به‌ترتیب در مفهوم‌سازی این واژه نقش ایفا می‌کنند.

باتوجه‌به نمودارهای تحلیل داده‌های پرسش‌نامه‌ای، «زندگی» از دید سن و جنسیت‌های مختلف جامعه فارسی‌زبان به این شکل است: هرچه سن افراد جامعه فارسی‌زبان کم‌تر باشد، بیش‌تر مایل‌اند تنها زندگی کنند. درصد بسیار کمی از افراد میان‌سال به تنه‌ایستی معتقدند. هرچه سن افراد کم‌تر باشد، بیش‌تر احتمال دارد طرز فکرشان درمورد سبک زندگی تغییر کند. هرچه سن افراد بیش‌تر باشد، بیش‌تر «زندگی» را در قالب استعاره «زندگی تجارت با خداست» درک می‌کنند. هرچه سن افراد بیش‌تر باشد، بیش‌تر «زندگی» را در قالب استعاره «زندگی آزمون الهی است» درک می‌کنند. نظر مردان جامعه فارسی‌زبان درباره «زندگی ازدواج است» از نظر سنی متفاوت نیست. نظر دختران نیز در سن نوجوانی و جوانی درباره «زندگی ازدواج است» تغییر نمی‌کند، اما در میان‌سالان زنان بسیار کم‌تر از

مردان به این نگاشت مفهومی معتقدند. مردان تا سن جوانی تاحدی به نگاشت «فرد شیء است» باور دارند. در میان سالی، زنان بسیار کم تر از مردان به نگاشت «فرد شیء است» باور دارند. با افزایش سن، اعتقاد به زندگی در چهارچوب فرهنگ بیش تر می شود، اما در میان سالی مردان بسیار بیش تر از سنین دیگر زندگی شان به زندگی در چهارچوب فرهنگ تعصب دارند. اختلاف نظر چندانی درباره «تفریح نداشتن به منزله هدف مند زندگی کردن است»، وجود ندارد، اما در میان سالی، زنان بسیار بیش تر از مردان این گروه سنی به این مفهوم اعتقاد دارند. باور به نگاشت «زندگی میدان مسابقه است» در جوانی بیش تر از نوجوانی و میان سالی است. مردان در سنین مختلف با باور به «زندگی کلاس درس است» اختلاف نظری ندارند، اما زنان بالای پنجاه سال به شدت کم تر از مردان این گروه سنی به کلاس درس بودن زندگی باور دارند. با افزایش سن، اعتقاد به سن گرایی بیش تر می شود.

باتوجه به زیربناهای مفهومی و استعارای ذکر شده در پژوهش پیکره بنیاد و پرسش نامه بنیاد، شباهت ها تفاوت های داده های پیکره ای و پرسش نامه ای به این شرح است: باتوجه به این که نگاشت های «کلاس درس» و «میدان مسابقه» در پرسش نامه بسامد بالایی داشته است، به نظر می رسد، افراد جامعه نیز با «زندگی مکان است» موافق باشند. بنابراین، هردو تحلیل پیکره ای و پرسش نامه ای به مکان بودن «زندگی» اشاره دارند. در پیکره داده های زبان فارسی، نگاشت «امور روزمره» از بسامد بالایی برخوردار است. در تحلیل پرسش نامه ای نیز شاهد بودیم که شواهدی مانند توافق با «تفریح نداشتن به منزله داشتن زندگی هدف مند» به اهمیت «امور روزمره» در تحلیل مفهوم «زندگی» دلالت دارد. اعتقاد به «زندگی آزمون الهی است» و «زندگی تجارت با خداست» به اهمیت «باور» در تعریف «زندگی» اشاره دارد. بنابراین، از نظر اهمیت «باور» نیز نتایج داده های پیکره ای و پرسش نامه ای با یکدیگر هم سو هستند. شاید بتوان گفت که اعتقاد به زندگی در چهارچوب فرهنگ از همین نگاشت سرچشمه می گیرد. در مجموع، می توان گفت که نگاشت های مؤثر در مفهوم سازی «زندگی» با ویژگی هایی که جامعه فارسی زبان به «زندگی» نسبت می دهد تا حد بسیار زیادی برابر است.

کتاب نامه

- افراشی، آریتا (۱۳۹۵)، *مبانی معنی شناسی شناختی*، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- افراشی، آریتا (۱۳۹۷)، *استعاره و شناخت*، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

بنی‌عصار، امیر (۱۳۹۷)، «نقش استعاره مفهومی در فهم آیات با تطبیق استعاره "زندگی تجارت است"»، فصل‌نامه علمی - پژوهشی معرفت‌شناسی و حوزه‌های مرتبط، دوره ۱۹، پیاپی ۷۳.

پورابراهیم، شیرین (۱۳۹۳)، «مفهوم‌سازی "زندگی" در قرآن کریم»، مجله زبان‌پژوهی، ش ۱۰.

عبدی، مهدی (۱۳۹۶)، «بررسی استعاره‌های شناختی در حوزه زندگی دنیوی و اخروی در زبان قرآن "استعاره عام مقصود مقصد است"»، فصل‌نامه مطالعات نظریه و انواع ادبی، ش ۱.

قائم، مرتضی و اختر ذوالفقاری (۱۳۹۵)، «بررسی استعاره‌های شناختی در حوزه زندگی دنیوی و اخروی در زبان قرآن»، دوفصل‌نامه پژوهش‌های زبان‌شناختی قرآن، ش ۱.

Kövecses, Z. (2010), *Metaphor: A Practical Introduction*, Oxford University Press.

Lakoff, G. and M. Johnson (1980), *Metaphors we Live by*, Chicago: University of Chicago Press.